

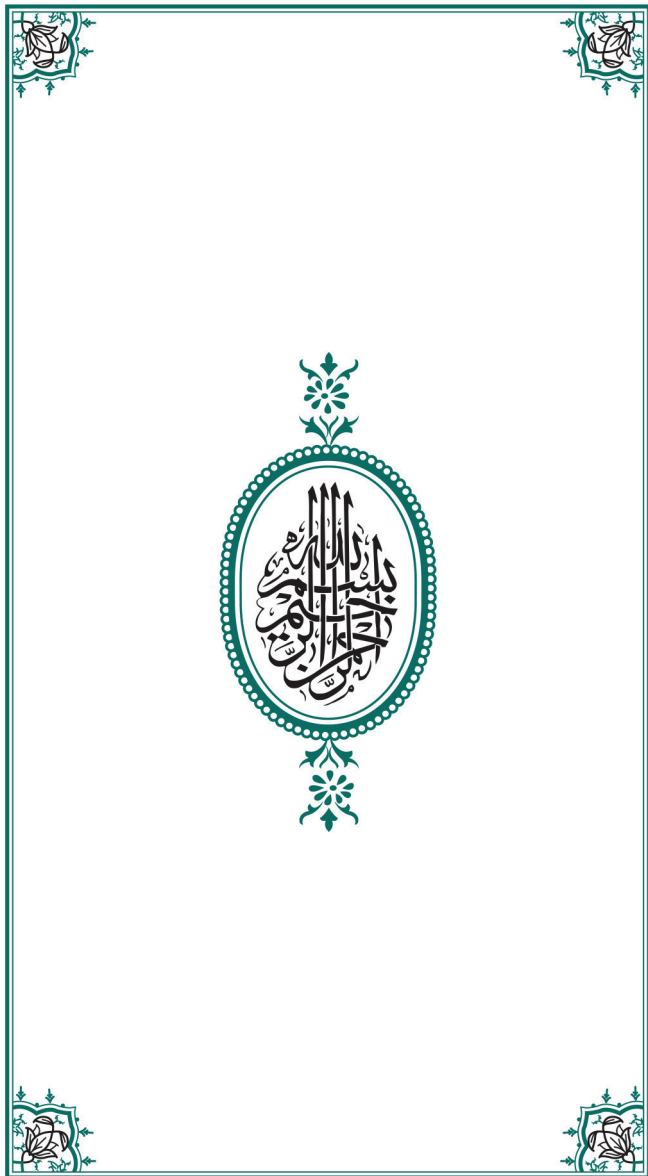
اسرار ماہ شعبان

بمراہ با مجموعہ توصیہ، دستورات و مناسک

ادب حضور

دست دوم

استاد محمد تقی فیاض بخش

فهرست

- ۳..... در فضیلت ماه شعبان
- ۳..... شعبان؛ ماه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- ۴..... مراقبه؛ افضل اعمال و مهم ترین دستور ماه شعبان
- ۵..... مهم ترین اعمال عبادی ماه شعبان
- ۵..... اول: فضیلت روزهی ماه شعبان
- ۸..... دوم: استغفارات هر روز ماه شعبان
- ۸..... سوم: صدقه
- ۸..... چهارم: مناجات شعبانیه؛ نشانی از عظمت ماه شعبان
- ۱۰..... بیان امام خمینی ره دربارهی مناجات شعبانیه
- ۱۱..... پنجم: فضیلت صلوات هنگام زوال ماه شعبان
- ۱۲..... ششم: ماه شعبان؛ بهار صلوات
- ۱۳..... ایام خاص ماه شعبان
- ۱۳..... روز سوم شعبان
- ۱۴..... شب و روز نیمه ی شعبان
- ۱۶..... فضیلت دعای کمیل در شب نیمه ی ماه شعبان
- ۱۷..... فضیلت زیارت سید الشهداء علیه السلام در شب نیمه ی شعبان
- ۱۸..... اهمیت روزهی پنجشنبه آخر ماه
- ۱۹..... و باز هم مراقبه و مراقبه و مراقبه!

در فضیلت ماه شعبان

شعبان؛ ماه پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

ماه شعبان تعلق به رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دارد. از حضرت امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام نقل است که فرمود: «شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ وَشَعْبَانُ شَهْرُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَرَجَبٌ شَهْرِي». ۱. طی اعمال ماه رجب گفتیم که رجب حرم الهی است و مؤمن در این ماه در حریم حرم خداوند است. حال می‌گوییم که مراقبات ماه شعبان باید قوی‌تر از ماه رجب باشد تا با خروج از حریم ماه رجب، لایق و مستعد ورود به حریم ماه شعبان شویم که تعلق به رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دارد؛ چنان‌که از دعای رؤیت هلال ماه شعبان این مطلب به دست می‌آید:

«اللَّهُمَّ... شَرَّفْنَا بِأَمْتِثَالِ مَرَّاسِمِهِ وَإِحْيَاءِ مَوَاسِمِهِ وَالْحَقْنَا بِسُمُولِ مَرَاحِمِهِ وَمَكَارِمِهِ وَطَهَّرْنَا فِيهِ تَطْهِيراً نَصْلُحُ بِهِ لِلدُّخُولِ عَلَى شَهْرِ رَمَضَانَ مُظْفَرِينَ بِأَفْضَلِ مَا ظَفَرَ بِهِ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ وَالْإِيمَانِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.»^۲

۱- وسائل الشیعة، ج ۱۰، ص ۴۹۳.

۲- إقبال الأعمال (ط - القديمة)، ج ۲، ص ۶۸۳.

مراقبه؛ افضل اعمال و مهم ترین دستور ماه شعبان

دستور همیشگی مرحوم استاد در ایام خاص، تأکید بر مراقبه‌ی بیشتر بود. لذا ایشان در ماه شعبان، قبل از هر دستور دیگری، بر مراقبه تأکید می‌فرمودند که اصل دستورات این سه ماه است. به تناسبی که به ماه مبارک رمضان نزدیک می‌شدیم، استاد شدت مراقبه و محاسبه را بیشتر می‌کردند. ایشان در ماه رجب دستور بر سه مرتبه محاسبه طی روز و در هنگام نمازهای یومیه می‌دادند و آن را در ماه شعبان تشدید می‌کردند تا افراد با استعداد کامل وارد ماه مبارک رمضان شوند.

هر مقدار که اعمال بیشتر از صافی مراقبه و اخلاص عبور کند، پاک‌تر شده و نواقص آن جبران می‌شود و بدانید که مقدار کم اعمال هم آثار مطلوب خود را دارد:

«عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: اجْتَهَدْتُ فِي الْعِبَادَةِ وَأَنَا شَابٌّ، فَقَالَ لِي أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا بُنَيَّ، دُونَ مَا أَرَاكَ تَصْنَعُ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا رَضِيَ عَنْهُ بِالْيَسِيرِ»^۳

ولذا توصیه‌ی بنده به عزیزانی که فرصت زیادی برای انجام مستحبات در این سه ماه را ندارند آن است که مراقبه‌ی خود را بیشتر نمایند تا از اعمال اندک خود هم بهره‌ی کافی ببرند.

لذا در بدو ورود به ماه شعبان غسل توبه و نماز توبه با همان کیفیتی که در ماه رجب عرض کردم فراموش نشود.

مهم ترین اعمال عبادی ماه شعبان

اما اهم اعمال این ماه بدین قرار است:

اول: فضیلت روزهی ماه شعبان

امام باقر علیه السلام در ابتدای ورود به این ماه فرمودند: «إِنَّ صَوْمَ شَعْبَانَ صَوْمُ النَّبِيِّينَ وَصَوْمُ أَتْبَاعِ النَّبِيِّينَ، فَمَنْ صَامَ شَعْبَانَ فَقَدْ أَدْرَكَتُهُ دَعْوَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِقَوْلِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَنِي عَلَى شَهْرِي.» سخن پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اینست که شعبان ماه من است؛ خدا رحمت کند آن کسی را که در ماه من، من را کمک می کند. کمک کردن به رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در این ماه یعنی در ماه شعبان همه باید دستورات پیغمبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را رعایت کنند، مراقب باشند به سمت گناه نروند، محاسبه و مراقبهی دقیق تری داشته باشند و عباداتشان را دقیق تر انجام دهند. گرچه حضرت در ماه های دیگر هم می خواهند امتشان را بالا ببرند، ولی در این ماه چنان رحمت ویژه ای بر خلائق سرازیر است که خداوند می خواهد همه را به برکت پیغمبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بالا ببرد. لذا شما نیز سعی کنید با مراقبهی بیشتر و اجتناب از معاصی، بیشترین اهتمام را در همراهی با رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

داشته باشید. امیر المؤمنین علیه السلام می فرمودند از زمانی که من این پیام رسول خدا صلی الله علیه و آله را شنیدم، روزهی ماه شعبان از من فوت نشد و انشاء الله تا پایان عمر نیز فوت نمی شود. مرحوم استاد در باب روزه های ماه رجب می فرمودند که می توان با صدقه و یا تسبیحات خاص، آن را جبران کرد، ولی ظاهراً روزه های ماه شعبان جایگزین ندارد و بنده ذکر و یا عملی در این باره ندیده ام. این خود بیانگر ارزش فوق العاده ی روزه های ماه شعبان است؛ بی جهت نیست که در دعاهای ماه شعبان آمده که عادت رسول خدا صلی الله علیه و آله در اوقات این ماه شریف روزه و شب بیداری بود:

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَدُأُ فِي صِيَامِهِ وَقِيَامِهِ، فِي لَيَالِيهِ وَأَيَّامِهِ، بُخُوعًا لَكَ فِي إِكْرَامِهِ وَإِعْظَامِهِ، إِلَى مَحَلِّ حِمَامِهِ، اللَّهُمَّ فَأَعِنَّا عَلَى الْإِسْتِثْنَانِ بِسُنَّتِهِ فِيهِ وَنَيْلِ الشَّفَاعَةِ لَدَيْهِ.»

راوی می گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: «مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَتَّةَ وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فِي دَارِ الدُّنْيَا وَدَاوَمَ نَظْرَهُ إِلَيْهِ فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ زَارَهُ اللَّهُ فِي عَرْشِهِ مِنْ جَنَّتِهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ.»^۲ هر کس روز اول ماه شعبان را روزه بدارد، بهشت بر او واجب می شود و کسی که فقط دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد، خداوند به او نگاه می کند، هر روز و هر شب «فی دارِ الدُّنْيَا»... و همین نگاه پروردگار در بهشت به او ادامه پیدا

۱- مصباح المتهجد و سلاح المتعبد، ج ۲، ص: ۸۲۹.

۲- من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۹۲.

خواهد کرد: «وَدَاوَمَ نَظْرَهُ إِلَيْهِ». ولی نکته‌ی مهم آن است که هر کس سه روز ماه شعبان را روزه بگیرد، خدا را در عرشش ملاقات می‌کند، این تعبیر را درباره‌ی هیچ روزه‌ای نداریم. مرحوم میرزا جواد آقا توضیح می‌دهند که این بیان شبیه بیان امام صادق علیه السلام در هنگام تلاوت سوره‌ی حمد در نماز است که با تکرار آیه‌ی «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» حال غشوه‌ای به حضرتش دست داد و هنگامی که از علت آن سؤال کردند فرمود: «مَا زِلْتُ أَرِدُّ هَذِهِ الْآيَةَ حَتَّى سَمِعْتُهَا مِنْ قَائِلِهَا»^۳

خلاصه سعی کنید تا آن جا که می‌توانید از روزه‌های ماه شعبان بهره ببرید؛ هر چند که هوا گرم است، ولی لذتش به همین گرم بودن هوا است. این روزه بدل ندارد و چون بدل ندارد گویی هر روز که روزه نگیرید از دست رفته است و اگر از الآن کمر همت نبندیم و خود را برای ماه رمضان و ورود به بارگاه خاص الخاص خداوند آماده نکنیم، به ما اجازه‌ی ورود نمی‌دهند.

لذا توصیه می‌کنم که شما جوان‌ها نه به صورت افراط بلکه هر مقدار که می‌توانید از این ماه روزه بگیرید و روزه‌های دوشنبه و پنجشنبه و اوقات مختلف از این ماه را روزه بگیرید و آرام آرام خود را بسازید. و علامت ساخته شدن انسان آنست که هر چه به آخر ماه شعبان نزدیک می‌شویم، نورانیت و صفای انسان بیشتر می‌شود.

۳- مفتاح الفلاح في عمل اليوم و الليلة من الواجبات و المستحبات (ط القديمة)، ص ۳۷۲.

کسانی که نمی‌توانند همه‌ی ماه را روزه باشند، سعی کنند روزهای توصیه شده در این ماه و نیز دوشنبه و پنجشنبه‌های آن و یا آن سه روز معینی که در همه‌ی ماه‌ها به روزه ممتاز است (یعنی پنجشنبه‌ی اول و آخر و چهارشنبه‌ی وسط ماه) را روزه بگیرند.

دوم: استغفارات هر روز ماه شعبان

نسبت به استغفارات هر روز ماه شعبان اهتمام داشته باشید که در مفاتیح هم ذکر شده است.

سوم: صدقه

صدقه در این ماه بیش از سایر ماه‌ها توصیه شده و اگر بشود هر روز صبح و شب - ولو به مقدار کم ولی منظم - صدقه داد بسیار خوب است. البته صدقه منحصر به پول نیست، بلکه صدقات اخلاقی مانند کمک فکری و معنوی به نیازمندان آن و یا خوش رفتاری و خوش رویی با دیگران و خصوصاً اطرافیان مصداق صدقه در روایات است.

چهارم: مناجات شعبانیه؛ نشانی از عظمت ماه شعبان

مرحوم میرزا جواد آقا در کتاب «مراقبات» به مناسبت ماه شعبان نکاتی را بیان می‌کنند؛ از جمله فرموده‌اند که برکت هر ماهی به عظمت دعاهای وارده در آن ماه شناخته می‌شود و مناجات شعبانیه که در این ماه وارد

شده، از غرر ادعیه‌ی شیعه می‌باشد که همه‌ی حضرات ائمه علیهم‌السلام با آن مناجات می‌کردند. این نشان می‌دهد که این ماه از نظر مقام و مرتبه در کجا قرار دارد.

از همین رو مرحوم استاد می‌فرمودند که ما هم باید در این ماه به تبع حضرات ائمه علیهم‌السلام به مناجات شعبانیه اهتمام ویژه داشته باشیم.

لذا باید این دعا در ماه شعبان به کرات خوانده شود؛ یعنی حداقل روزی یکبار. سعی کنید در اوقات مختلف در روز و هر زمانی که حال خوشی داشتید، همچنین اگر توفیق داشتید در نماز وتر نیمه‌های شبستان به این مناجات بپردازید.

البته عبارات این دعا به حدی لطیف است که بسیار خوب است در سایر اوقات سال هم با آن مانوس باشید؛ چنان‌که امام امت رحمته‌الله‌علیه عبارت «إِلَهِي هَبْ لِي كَمَالَ الْإِنْقِطَاعِ إِلَيْكَ...» را فراوان می‌خواندند. سعی کنید قسمت‌های پایانی آن را که می‌فرماید: «أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَجْعَلَ لِي مِمَّنْ يُدِيمُ ذِكْرَكَ وَلَا يَنْقُضُ عَهْدَكَ وَلَا يَعْغُلُ عَنْ شُكْرِكَ وَلَا يَسْتَخِفُّ بِأَمْرِكَ. إِلَهِي وَالْحَقُّنِي بِنُورِ عِزِّكَ الْأَبْهَجِ، فَأَكُونَ لَكَ عَارِفًا وَعَنْ سِوَاكَ مُنْحَرِفًا وَمِنْكَ خَائِفًا مُرَاقِبًا. يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ رَسُولِهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.» را در قنوت نمازهای یومیه، در نمازهای نافله و در اوقات مختلف سال پیوسته بخوانید.

در این جا لازم است نکته ای را خدمت عزیزان تذکر دهم. ممکن یک زمان در موقعیتی قرار بگیرید و نفحات الهی لحظه ای شما را فرا بگیرد، اگر در آن حال حاضر جواب نباشید و به لکنت بیفتید، نمی توانید به درستی دعا کنید. مثلاً ممکن است زیر قبه ی مطهر سیدالشهدا ع، در حال طواف خانه ی خدا، هنگام نماز یا... باشید و لحظه ای احساس کنید که در حال خاصی قرار گرفته اید، این نفحات الهی مثل برق می آید و می رود و اگر انسان در آن لحظه حاضر جواب نباشد نمی تواند درست دعا کند. لذا به دوستان توصیه می کنم که این فرازهای بلند مناجات شعبانیه را ملکه خود کنید تا حتی اگر در حال خواب هم حال خوشی به شما دست داد و خواستید دعا کنید، بلد باشید چگونه دعا کنید، از خداوند مقام وصل را بخواهید: «الْهِي هَبْ لِي كَمَالَ الْإِنْقِطَاعِ إِلَيْكَ وَ أَيْزَابَصَارَ قُلُوبَنَا بِضِيَاءِ نَظَرِهَا إِلَيْكَ...»

بیان امام خمینی رحمته الله علیه درباره ی مناجات شعبانیه

مقام معظم رهبری نقل کرده اند: «این مناجات شعبانیه یک تحفه ای است که در اختیار ما قرار داده شده است. خب ما دعا خیلی داریم، همه ی این دعاها هم پراز مضامین عالی است، اما بعضی یک برجستگی خاصی دارند. من از امام بزرگوار، رضوان الله علیه، سؤال کردم، گفتم در میان این دعاهایی که از ائمه علیهم السلام رسیده است، شما به کدام دعا بیشتر علاقه مندید و دل بسته اید؟ فرمودند به دعای کمیل و مناجات شعبانیه؛»

امام عَلَيْهِ السَّلَام خود در این باره فرموده‌اند: «من ندیده‌ام در ادعیه، دعایی را که گفته شده باشد همه‌ی امام‌ها این دعا را می‌خواندند، در دعای شعبانیّه این هست؛ اما من یادم نیست که در یک دعای دیگری دیده باشم که همه‌ی ائمّه این را می‌خواندند. این مناجات شعبانیّه برای این است که شما را، همه را مهیا کند برای «ضیافه الله»...

یک کج فهمی‌هایی در انسان هست که این کج فهمی‌ها گاهی خیلی زیاد می‌شود. اینها دعا را نمی‌فهمند چی هست، لهذا، خیال می‌کنند که حالا ما خوب، قرآن را می‌گیریم دعا را رها می‌کنیم. اینها نمی‌فهمند که دعا اصلاً چی هست. مضامین ادعیه را نرفته‌اند ببینند که چی هست، به مردم چی می‌گوید، چه می‌خواهد بکند. اگر نبود در ادعیه‌ها دعا مناجات شعبانیّه، کافی بود برای اینکه امامان ما، امامان بحقند؛ آنهایی که این دعا را انشا کردند و تعقیب کردند. تمام این مسائلی که عرفا در طول کتاب‌های طولانی خودشان، یا خودشان می‌گویند، در چند کلمه‌ی مناجات شعبانیّه هست؛ بلکه عرفای اسلام از همین ادعیه و از همین دعاهایی که در اسلام وارد شده است، از این‌ها استفاده کرده‌اند...»^۴

پنجم: فضیلت صلوات هنگام زوال ماه شعبان

در این صلوات، سراسر مراتب ولایت رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام بیان گردیده: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ» و

بعد می فرماید: «شَجَرَةُ النَّبُوَّةِ»، نمی فرماید «آل محمد ﷺ». این عبارت اشاره به این آیه‌ی شریفه دارد که می فرماید: «الْمَ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ»^۵. «شجره النبوة» شجره‌ی ولایت است که خداوند صفات آن را در این دعا از زبان معصوم ﷺ برای ما بیان فرموده است.

وقت فضیلت این صلوات هم هنگام زوال خورشید است که موقع فضیلت نماز ظهر و یکی از اوقات خوش برای مناجات است.

ماه شعبان؛ بهار صلوات

ماه شعبان در میان سایر ماه‌ها به کثرت صلوات اختصاص دارد. در این ماه با قرائت مداوم صلوات، با صلوات هنگام زوال ماه شعبان، با صلوات عصر روز جمعه که از اجله‌ی صلوات‌هاست و دیگر انواع صلوات‌های وارده، در اوقات مختلف ماه شعبان با مقام نوری پیغمبر اکرم ﷺ ارتباط برقرار کنید. تمام اعمالتان در این ماه - قرائت قرآنتان، نمازهای مستحبتان، نمازهای شبستان و... - را به پیشگاه مقدس رسول اکرم ﷺ هدیه کنید که همه‌ی برکاتمان از ایشان است.

ایام خاص ماه شعبان

روز سوم شعبان

توصیه‌ای که درباره‌ی روز سوم شعبان که روز ولادت سید الشهداء عَلَيْهِ السَّلَام است، به دوستان دارم آنست که در این عید عزیز به در خانه‌ی صدیقه‌ی طاهره عَلَيْهَا السَّلَام و یا رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هدیه‌ای ببرید و از آن بزرگواران به اندازه‌ی کرمشان درخواست هدیه نمایید. خداوند درباره‌ی سید الشهداء عَلَيْهِ السَّلَام معامله‌ی دیگری دارد و بی حساب عنایت می‌کند؛ به خصوص کسانی که گرفتاری دارند، با این دعا به حضرتش متوسل شوند:

امام سجاد عَلَيْهِ السَّلَام می‌فرمایند که پدرم در آخرین لحظات روز عاشورا و هنگامی که برای خدا حافظی نزد من آمدند، دعایی را به من تعلیم دادند و فرمودند پسر من، دعایی را به تو تعلیم می‌دهم که مادرم از رسول خدا آموخت و او نیز از جبرائیل که در اوج سختیها و غصه‌ها و بلاهای عظیم که بر کسی فرو آید این دعا خوانده شود و مضمون آن مطابق نقل اقبال چنین است:

«بِحَقِّ يَسِّ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ وَبِحَقِّ طِهِّ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، يَا مَنْ

يَقْدِرُ عَلَى حَوَائِجِ السَّائِلِينَ، يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا فِي الضَّمِيرِ، يَا مُنْقِسٍ
عَنِ الْمَكْرُوبِينَ، يَا مُفْرِجٍ عَنِ الْمَغْمُومِينَ، يَا رَاحِمَ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ،
يَا رَازِقَ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ، يَا مَنْ لَا يَحْتَاجُ إِلَى التَّفْسِيرِ، صَلَّى عَلَى
مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَفَعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا...»^۱

شب و روز نیمه‌ی شعبان

از اجله‌ی ایام ماه شعبان، شب و روز نیمه‌ی آن است که یکی از چهار شب سال است که به احیاء و عبادت اختصاص دارد و احتمال شب قدر در آن می‌رود. بنا بر تفاسیری که از این شب عزیز شده، آن را به اسامی مختلف نامیده‌اند؛ از قبیل «لیلة البرات»، «لیلة الصک»، «لیلة الرحمة» و «لیلة المبارکة». چنان‌که رسول خدا ﷺ نقل می‌کنند:

«كُنْتُ نَائِمًا لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، فَأَتَانِي جَبْرَائِيلُ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ ﷺ، أَتَتَامُرُ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ؟ فَقُلْتُ: يَا جَبْرَائِيلُ، وَمَا هَذِهِ اللَّيْلَةُ؟ قَالَ: هِيَ لَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، قُمْ يَا مُحَمَّدُ، فَأَقَامَنِي، ثُمَّ ذَهَبَ بِي إِلَى الْبُقْعِ، فَقَالَ لِي: ارْفَعْ رَأْسَكَ، فَإِنَّ هَذِهِ لَيْلَةٌ تُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ، فَيُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَبَابُ الرِّضْوَانِ وَبَابُ الْمَغْفِرَةِ وَبَابُ الْفَضْلِ وَبَابُ التَّوْبَةِ وَبَابُ التَّعَمَّةِ وَبَابُ الْجُودِ وَبَابُ الْإِحْسَانِ...» و سپس حضرت به گوشه‌هایی از برکات این شب اشاره می‌نمایند.

چه بسا بنا بر تفسیری که مرحوم سید در اقبال می نمایند، مراد از ذکر فضایل این شب، بیان مرتبه ای از مراتب شب قدر باشد؛ چنان که همین تفسیر برای سه شب قدر در ماه رمضان نیز بیان شده و عدم ذکر صریح شب قدر، نه به معنای عدم تعیین است، بلکه مراتب یک حقیقت است که از شب نیمه ی شعبان آغاز و در شب ۲۳ ماه مبارک رمضان مستقر می شود. علی ای حال، احیای آن به دعا و نمازهای وارده و مراقبت در روز آن بسیار خوب است.

متأسفانه در این روزگار بیشتر اوقات مؤمنین در این شب به برگزاری جشن و سرور می گذرد که البته این خوب است و بزرگداشت میلاد امام عصر عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى وَرَجَعَهُ الْقَرِيفَ محسوب می شود، ولی نباید از برکات عبادت و تهجد در این شب غافل شد که رسول اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در اهمیت استغفار و دعا در این شب فرمودند:

«هِيَ لَيْلَةٌ لَا يَدْعُو فِيهَا دَاعٍ إِلَّا اسْتُجِيبَ لَهُ وَلَا سَائِلٌ إِلَّا أُعْطِيَ وَلَا مُسْتَغْفَرٌ إِلَّا غُفِرَ لَهُ وَلَا تَائِبٌ إِلَّا أَيُّوبُ عَلَيْهِ، مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا يَا مُحَمَّدُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ حُرِمَ».

و از بهترین دعاهای این شب ارجمند که در سایر اوقات هم خوب است خوانده شود، دعای رسول اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ است که می فرمودند:

«اللَّهُمَّ اقسِم لَنَا مِنْ حَشِيَّتِكَ مَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ وَ مِنْ طَاعَتِكَ مَا تَبْلُغُنَا بِهِ مِنْ رِضْوَانِكَ وَ مِنْ الْيَقِينِ مَا يَهْوُونَ عَلَيْنَا بِهِ مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا اللَّهُمَّ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَ أَبْصَارِنَا وَ قُوَّتِنَا

مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ ثَارَنَا عَلَيَّ مَنْ ظَلَمْنَا وَ
انصُرْنَا عَلَيَّ مَنْ عَادَانَا وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلَا تَجْعَلْ
الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلَا تَسْلُطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»

همچنین کسانی که از قبل اهل نماز شب بوده‌اند، از نیمه‌ی شعبان و با نزدیک شدن به ماه مبارک، سعی کنند کیفیت آن را بهتر کنند و حداقل یک ساعت به اذان صبح برخیزند، و کسانی که تا به حال توفیق نداشته‌اند، از نیمه‌ی ماه به برکت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف شروع کنند تا در ماه رمضان به راحتی و با نشاط برای تهجد و عبادت برخیزند که محروم حقیقی در این ایام کسی است که از رحمت‌های خاص الهی محروم بماند.

فضیلت دعای کمیل در شب نیمه‌ی ماه شعبان

ورود دعای کمیل در شب نیمه شعبان بوده است. این دعای عظیم الشان به دعای خضرهم معروف است و گویی امیرالمؤمنین علیه السلام آن را به حضرت خضر علیه السلام یاد دادند. کمیل بن زیاد نخعی می‌گوید: ما شب جمعه‌ای نزد امیرالمؤمنین علیه السلام بودیم، دیدیم حضرت سر بر سجده گذاشتند و دعایی خواندند که ما تا آن موقع نشنیده بودیم، پس هنگامی که حضرت سراز سجده برداشتند، از ایشان درباره‌ی آن دعا پرسیدیم و حضرت آن را به ما تعلیم فرمود. انس با دعای کمیل در شب‌های جمعه، به خصوص در قنوت نماز وتر خوب است. اگر بتوانید در تمام ماه

شعبان در شب‌های جمعه‌ی آن و علی‌الخصوص در شب نیمه شعبان دعای کمیل را بخوانید، مطلوب است. امیر المؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام بعد از تعلیم آن به جناب کمیل فرمودند: «مَا مِنْ عَبْدٍ يُحْيِيهَا وَيَدْعُو بِدُعَاءِ الْحَضِرِ عَلَيْهِ السَّلَام إِلَّا أُجِيبَ لَهُ.»
 نکته‌ی دیگر آن‌که در ماه مبارک رمضان، باید توجه به مقام نوری امام عصر عَلَيْهِ السَّلَام و انس با ایشان به دعا و هدیه به محضر مبارکش بیشتر شود و انسان دائماً خود را در محضر جنابش ببیند و مقدمات این امر باید از شب نیمه‌ی شعبان آغاز گردد و تا پایان ماه شعبان ادامه یابد تا به ماه مبارک رمضان وصل شود. و لذا به توصیه‌ی مرحوم سید در اقبال، اعمال مستحب خود را در این ایام به پیشگاه مبارک امام عصر عَلَيْهِ السَّلَام هدیه کنید؛ هرچند هرچه داریم از او است، ولی وظیفه‌ی هر رعیتی شکر به در خانه‌ی ارباب است، به قدر استطاعت خود، که «إِنَّ الْهَدَايَا عَلَى قَدَرٍ مُّهْدِيهَا...»^۲

فضیلت زیارت سید الشهداء عَلَيْهِ السَّلَام در شب نیمه‌ی شعبان

از وظایف مهمی که نباید در شب نیمه‌ی شعبان ترک شود، زیارت سید الشهداء عَلَيْهِ السَّلَام همراه با غسل است که از اهمّ کارهای این شب است. در روایت دارد که زائر حسین عَلَيْهِ السَّلَام گویی خداوند را در عرش ملاقات می‌کند و این مطلب بیانگر ارزش فوق‌العاده‌ی زیارت سید الشهداء عَلَيْهِ السَّلَام

۲- «اهدت سليمان يوم العيد عبّره رجل الجراد التي كانت في فيها ترّثمت بفصيح القول واعتذرت إِنَّ الْهَدَايَا عَلَى قَدَرٍ مُّهْدِيهَا»

در این شب است و طهارتی که زائر به برکت زیارت امام عَلَيْهِ السَّلَام پیدا می‌کند؛ تا به آن جا که لایق زیارت الهی در عرش می‌شود.

اهمیت روزهی پنجشنبه آخرماه

مرحوم سید در اقبال اهمیت خاصی به روزهی پنج‌شنبهی آخرماه شعبان می‌دهند، با این بیان که چون اعمال در این روز به محضر امام عصر عَلَيْهِ السَّلَام عرضه می‌شود، سعی کنیم اولاً روزه باشیم که آبرویمان کمتر برود و امام از ما ناخرسند نباشند که نارضایتی ارباب از رعیت موجب حرمان او در ماه رمضان می‌شود، و ثانیاً محاسبه‌ی دقیقی نسبت به گذشته‌ی خود بکنیم، چون در میان اهل الله ماه مبارک رمضان اول سال محسوب می‌شود و لذا در پنجشنبه آخر ماه شعبان محاسبه‌ی سال خود را بنماییم و سپس غسل و نماز توبه به جا آوریم. و خلاصه آخرین تلاش‌های خودمان را به کار بزنیم تا با قلبی پاک و رویی سپید به ماه الهی وارد شویم و لایق مخاطبات خاص پروردگار قرار گیریم.

توصیه‌ی دیگر مرحوم سید آن است که هر کس همه‌ی ماه شعبان را روزه گرفته، بهتر است برای استراحت دو یا سه روز پایانی ماه را روزه نگیرد تا برای ورود به ماه رمضان آماده شود، ولی کسانی که کمتر روزه گرفته‌اند، بهتر است سه روز پایانی را روزه بگیرند تا اولاً به استقبال ماه مبارک الهی رفته باشند و او را با تشریف به منزل خود آورند و ثانیاً بنا بر روایات، ثواب روزه‌های فوت شده در دو ماه را تحصیل کرده باشند.

وباز هم مراقبه و مراقبه و مراقبه!

مطلب پایانی آن که شیطان در اواخر اوقات شریفه حملات بیشتری می‌کند تا برکات تحصیل شده در این ایام خوش را بگیرد، لذا اولاً به تناسبی که به اواخر ماه شعبان و آستانه‌ی ماه رمضان می‌رسیم، باید مراقبه را بیشتر کرد و سعی کنیم حتی در محدوده‌ی گناه هم وارد نشویم^۳، و ثانیاً با کمال عجز از محضر یکی از حضرات ائمه علیهم‌السلام یا صدیقه‌ی طاهره علیها‌السلام و یا یکی از حضرات اولیای الهی مثل قمر بنی هاشم علیهم‌السلام درخواست کنیم که شفیع ما نزد پروردگار باشند و اعمالمان را نزد آن‌ها به امانت بگذاریم تا اولاً نواقص آن را با کریشان تکمیل نمایند و ثانیاً در شب اول قبر که به آن‌ها نیاز داریم به ما باز گردانند. به قول مرحوم سید، هرگز به اعمالمان در این ایام دلخوش نباشیم که هرچه داریم از خوان کرم اهل بیت علیهم‌السلام است. و لذا هر روز ماه شعبان هنگام تلاوت صلوات هنگام زوال، از آن‌ها بخواهیم شفیع ما در مدارج و معارج صعود باشند و لحظه‌ای ما را به خودمان واگذار نکنند.

۳- «قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: حَلَالٌ بَيْنَ، وَحَرَامٌ بَيْنَ، وَشُبُهَاتٌ بَيْنَ ذَلِكَ، فَمَنْ اجْتَنَبَ الشُّبُهَاتِ نَجَا مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ، وَمَنْ ارْتَكَبَ الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْمُحَرَّمَاتِ وَهَلَكَ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُ.» (هدایة الأمة إلى أحكام الأئمة عليهم السلام ج-۸ ص ۲۷)

الا ای آهویِ وحشی! کجایی؟
 مرا با توست بسیار آشنایی
 دو تنها و دو سرگردانِ بی‌کس
 دوراه اندر کمین، از پیش و از پس
 بیا تا حالِ یکدیگر بدانیم
 مرادِ هم بجوئیم ار توانیم
 که خواهد شد؟ بگوئید ای حبیان!
 رفیقِ بی‌کسان یارِ غریبان
 مگر خضرِ مبارکِ پی درآید
 ز یمنِ همتش این ره سرآید
 مگر وقت وفا پروردن آمد؟
 که فالم «لا تَدْرُنِی فَرْدًا» آمد
 شنیدم رهروی در سرزمینی
 به لطفش گفت رندِ خوشه چینی:
 که ای سالک! چه درانبانه داری؟
 بیا دامی بنه، گر دانه داری
 جوابش داد: کاری دانه دارم
 ولی سیمرغ می‌باید شکارم
 بگفتا: چون به دست آری نشانش؟
 که او خود بی‌نشان است آشیانش
 بگفتا: گرچه این امرِ محال است
 ولیکن ناامیدی هم وبال است
 نیاز من چه وزن آرد بدین ساز؟
 که خورشیدِ غنی شد کیسه پرداز

مؤسسه فرهنگی هنری
جلوه نورعلوی

سایت: www.jelveh.org

تلفن: ۰۹۰۳۳۹۸۷۹۹۰ و ۳۳۹۸۷۹۹۰

سامانه پیامکی: ۰۲۱۳۳۹۸۷۹۹۰

برای اطلاع از برنامه جلسات و آخرین آثار و

نایفیات استاد، ۱۱۰ رابه سامانه پیامک فرمایید.

کانال مؤسسه در تلگرام:

[telegram.me /JelvehNoorAlavi](https://t.me/JelvehNoorAlavi)